

Nedimenzionalna prijedložna značenja u novelama Ranka Marinkovića

---

Sabolić, Valentina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:632591>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-14**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski dvopredmetni studij Mađarskoga jezika i književnosti i hrvatskoga
jezika i književnosti

Valentina Sabolić

**Nedimenzionalna prijedložna značenja u novelama Ranka
Marinkovića**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Vlasta Rišner

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Diplomski dvopredmetni studij Mađarskoga jezika i književnosti i hrvatskoga
jezika i književnosti

Valentina Sabolić

**Nedimenzionalna prijedložna značenja u novelama Ranka
Marinkovića**

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, polje filologije, grana kroatistike

Mentorica: prof. dr. sc. Vlasta Rišner

Osijek, 2022.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 10.06.2022.

Valentina Sabelić, 0122223882

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

U ovom se radu opisuju i istražuju nedimenzionalna prijedložna značenja, kojima se u hrvatskom jezikoslovlju najviše bavio Ivo Pranjković. On je u nekoliko svojih radova istaknuo važnost razlikovanja tih dviju kategorija, a u *Drugoj hrvatskoj skladnji* ponudio je podroban pregled i kategorizaciju dimenzionalnih i nedimenzionalnih značenja. Ta je podjela okvir ovomu radu i smjernica za kategorizaciju značenja koja se analiziraju u književnom predlošku, odnosno u trima novelama Ranka Marinkovića. Ovaj rad bavi se nedimenzionalnim prijedložnim značenjima, njihovim teorijskim opisom i razradom te primjerima iz Marinkovićevih novela *Samotni život tvoj*, *Suknja* i *Prah*. Rad je podijeljen na dio o prijedlozima i njihov prikaz u različitoj literaturi, kako bi se postavio kontekst problematike određivanja prijedložnih značenja. Raspravlja se o navedenoj leksičkosemantičkoj podjeli, a svaki se prijedložni potpadež izlaže u okviru mišljenja različitih jezikoslovaca te se njihove teze potkrepljuju primjerima iz građe. Na kraju se donosi zaključak o čestotnosti nedimenzionalnih prijedložnih značenja u trima analiziranim novelama uz grafički prikaz.

Ključne riječi: nedimenzionalna prijedložna značenja, Ranko Marinković, novele

Sadržaj

1. Uvod.....	6
1. 1. O prijedlozima i prijedložnim izrazima.....	7
2. Nedimenzionalna prijedložna značenja.....	10
2. 1. Ablativ.....	11
2. 2. Relativ.....	13
2. 3. Modal.....	13
2. 4. Final.....	21
2. 5. Kauzativ.....	27
2. 6. Posesiv.....	35
2. 7. Komparativ.....	36
2. 8. Partitiv.....	37
2. 9. Adverzativ.....	38
2. 10. Permisiv.....	38
2. 11. Ekskluziv.....	39
2. 12. Socijativ.....	40
2. 13. Instrumental (u užem smislu).....	45
2. 14. Kvalitativ.....	46
2. 15. Kondicional.....	48
2. 16. Eksplikativ.....	49
2. 17. Metronal.....	49
2. 18. Supstitutiv.....	50
2. 19. Similitativ.....	50
2. 20. Presentativ.....	50
3. Zaključak.....	53
4. Prilog.....	54
5. Literatura i izvori.....	55
5. 1. Literatura.....	55
5. 2. Izvori.....	56

1. Uvod

Podjela prijedložnih značenja prema leksičkosemantičkomu kriteriju, odnosno na dimenzionalna i nedimenzionalna značenja, još je i danas nedovoljno tematizirana. Iako se neki jezikoslovci, kao npr. Ivo Pranjković, bave takvom podjelom prijedloga, većina gramatika i pravopisa tu podjelu uopće ne navodi. Riječ je o suvremenijoj podjeli na prijedložna značenja jer se smatra da dimenzionalna i nedimenzionalna značenja nikako nisu jednakovrijedna i kao takva se trebaju zasebno promatrati. Dimenzionalna su ona značenja koja su konkretna i u njih se ubrajaju prostorna i vremenska značenja, a nedimenzionalna su sva ostala značenja koja nemaju pravu dimenziju, već su njihova značenja proizašla iz dimenzionalnih. Takvih je značenja mnogo jer ono što se u jeziku i u stvarnosti želi opisati nije temeljeno samo na prostoru i vremenu, već i na društvu, načinu, kvaliteti, sredstvu, odnosima... Upravo je zato važno za suvremeni hrvatski jezik više se baviti ovim značenjima i istražiti njihove mogućnosti i zastupljenost u jeziku. Budući da se dimenzionalnim značenjima ipak nešto više bavilo nego nedimenzionalnima, u ovome će radu naglasak biti na nedimenzionalnim prijedložnim značenjima. Cilj je rada bolje se upoznati s pojmom „minus“ dimenzija, odnosno, nedimenzionalnosti kao pojmom u jeziku. U radu će se iznijeti stavovi iz pravopisa, gramatika i jezičnih savjetnika, kako bi se prikazala zastupljenost razlikovanja dimenzionalnosti i nedimenzionalnosti u hrvatskom jeziku te će se, pomoću *Druge hrvatske skladnje* Ive Pranjkovića, analizirati dvadeset nedimenzionalnih značenja, koja je autor naveo. Osim njegove podjele na prijedložne potpadeže, u rad će se uvesti izbor iz literature koji može pomoći u analizi i boljemu razumijevanju pojedinog značenja. Primjerice, kada se analiziraju kauzativna i finalna značenja, uvode se radovi Jadranke Mlikote, kada je riječ o modalnom i komparativnom značenju, u analizi će pomoći radovi Ismaila Palića i Ive Pranjkovića. Teorijsko upoznavanje s nedimenzionalnim prijedložnim značenjima u hrvatskom jeziku pratit će primjeri iz građe, odnosno, donijet će se rezultati analize triju novela iz zbirke *Ruke i druge novele* Ranka Marinkovića. Za analizu nedimenzionalnih prijedložnih značenja odabrane su novele *Samotni život tvoj*, *Suknja* i *Prah*. Temeljna je pretpostavka ovoga rada da su uzročna, finalna i načinska značenja najbrojnija, budući da su tako pokazala prethodna istraživanja profesora Pranjkovića, čiji se radovi smatraju temeljnim polazištem ovoga rada.

1. 1. O prijedlozima i prijedložnim izrazima

Različita se značenja, tj. odnosi, u jeziku mogu izreći padežnim i/ili prijedložnim padežnim izrazima, o čemu Roman Jakobson kaže: „U jeziku koji kombinira sustav prijedložnih konstrukcija s neovisnim padežnim sustavom značenja u dvama sustavima diferenciraju se u tome smislu da onda kad se rabe prijedlozi, u žarište dolazi sam odnos (...)“ (Jakobson, 2008: 400).

Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskog književnog jezika prijedloge opisuje kao „gramatičke riječi koje označavaju podređenost jedne punoznačne riječi drugoj i time izriču međusobni odnos predmeta ili radnji koje izriču punoznačne riječi“ (Babić i sur., 1991: 724). Navodi se da se uz prijedloge pojavljuju samo zavisni padeži, odnosno svi osim nominativa i vokativa i to najčešće genitiv, a najrjeđe dativ, dok je lokativ jedini padež koji se upotrebljava isključivo s prijedlozima. Dalje navode da prijedlozi većinom stoje ispred imenica i zamjenica, a katkada se mogu nalaziti i iza njih, no ne navode da prijedlozi mogu stajati i ispred priloga, pridjeva i brojeva (usp. Babić i sur., 1991: 724). Zanimljivo je da autori ne navode podatak da prijedlozi stoje ispred imenskih riječi, već ih određuju samo u odnosu na imenice i zamjenice. Slično je i u Raguževoj *Gramatici*, gdje autor navodi da se prijedlozi nalaze ispred promjenjivih riječi, no ne spominje da se oni mogu naći i ispred priloga, kao što je to slučaj npr. u sintagmi „do danas“. Raguž navodi da su prijedlozi nepromjenjiva vrsta riječi koja pomoću padežnih oblika pokazuje različite gramatičke odnose unutar rečenice. On ih opisuje uz promjenjive vrste riječi jer smatra da su usko vezani uz deklinacijske riječi (usp. Raguž, 1997: 116). U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* navodi se da su „prijedlozi (prepozicije), relacijske riječi s visokim stupnjem gramatikaliziranosti, označuju konkretne i apstraktne odnose u jeziku“ (Barić i sur., 1999: 179). U knjizi *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskom standardnom jeziku* prijedlozi su definirani vrlo jednostavnom definicijom: „prijedlozi su riječi kojima se označavaju odnosi među bićima, stvarima i pojavama“ (Frančić, Hudaček i Mihaljević, 2005: 149). U *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* prijedlozi su definirani kao „nepromjenjive riječi kojima se upućuje na odnose među predmetima ili događajima“ te ih se dijeli na „neproizvedene“ i „proizvedene“ (Silić i Pranjković, 2005: 242). Autori dalje navode da su prijedlozi „suznačne riječi“, što znači da su „njihova značenja uopćena, da su relacijska, tj. da se njima uspostavljaju

odnosi među riječima“ (Silić i Pranjković, 2005: 243). Autori, međutim, navode da se prijedlozi mogu naći i ispred nedeklinabilnih riječi (usp. Silić i Pranjković, 2005: 243).

Prijedlozi su u gramatici *Povijesni pregled, glasovi i oblici* podijeljeni u nekoliko skupina, i to prema postanku. Prvu i osnovnu skupinu čine „prijedlozi netvorbene riječi“, drugu kategoriju čine oni prijedlozi koji su „složeni od dvaju prijedloga“, treću kategoriju čine oni koji su „složeni od prijedloga i imenice“ te četvrti oni koji su „nastali popredloženjem imenica i priloga“ (usp. Babić i sur., 1991: 724). Ističe se da je „granica vrsta riječi u preobrazbi veoma neodređena pa se neke riječi mogu protumačiti dvojako“ (Babić i sur., 1991: 725). Upravo se zbog toga broj prijedloga ne može utvrditi sa sigurnošću, ali je on svakako ograničen. Navodi se da se većina prijedloga slaže s jednim padežom, a ostali s dva ili više. Raguž, s druge strane, navodi da postoje prijedlozi različita podrijetla, no ne kategorizira ih strogo na prave i neprave, već ih samo postavlja u odnos prema deklinacijskim riječima (usp. Raguž, 1997: 116). U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* autori su prijedloge kategorizirali, kao i u *Povijesnom pregledu*, prema postanku. Jedina je razlika što se u *Savjetniku* navodi da se prijedlozi mogu tumačiti i u odnosu na dimenziju, odnosno da se mogu podijeliti u dvije velike kategorije – dimenzionalne i nedimenzionalne prijedloge. Razlika je među tim dvjema kategorijama to što su dimenzionalna značenja ona koja karakterizira kakva mjerljivost, a nedimenzionalna nemjerljivost. Smatra se da je temeljno značenje prostorno, a sva ostala su onda iz njega izvedena, što svjedoče primjeri prijedloga koji primarno imaju prostorno značenje. Prema *Savjetniku*, najraširenija su prostorna, zatim vremenska i načinska značenja (usp. Barić i sur., 1999: 179). Frančić, Hudaček i Mihaljević prijedloge dijele na one „čije se značenje ne može izvesti ni iz koje druge riječi te na one koji su izvedeni iz neke druge riječi ili su složeni od dvaju prijedloga ili prijedloga i imenice“ (Frančić, Hudaček, Mihaljević, 2005: 149). „Prijedlog obvezatno određuje padež imenske riječi ispred koje se nalazi“ i zato uvijek iza prijedloga mora doći imenska dopuna (Frančić, Hudaček, Mihaljević, 2005: 150). S time je u skladu i Katičićeva tvrdnja da su prijedlozi proklitike i da stoje ispred imenica te katkada, iznimno, i iza njih (Usp. Katičić, 2002: 530). Kako je iz navedenoga vidljivo, ni ovdje se ne navodi da se prijedlozi mogu pojaviti i ispred priloga. I Silić i Pranjković (Silić i Pranjković, 2005: 244) navode razliku između dimenzionalnih i nedimenzionalnih prijedloga, ističući pritom da su dimenzionalni prijedlozi prostorni i vremenski, a nedimenzionalni posvojni, načinski, uzročni, uvjetni, posljedični, dopusni i sl. Za

razliku od svih dosad navedenih izvora, ova gramatika navodi da, osim ispred imenskih riječi, prijedlozi mogu stajati i ispred priloga. Vanja Švačko ističe sposobnost prijedloga da otvaraju mjesto ne samo imenskim, odnosno promjenjivim vrstama riječi, već i nepromjenjivim vrstama riječi. Prijedlozi s riječima kojima otvaraju mjesto u rečenici čine „prijedložni izraz“. „Prijedložni je izraz posljedica primarne, obvezne valentnosti prijedloga“ (Švačko, 1993: 357). I u kasnijem se radu Švačko bavi prijedložnim položajem u rečenici jer gramatike i rječnici ne daju dovoljno precizna rješenja, što se vidi i u prethodnom paragrafu. Švačko navodi kao problem činjenicu da „gramatike ne problematiziraju ni izbliza njihov lingvistički identitet nego posežu za sintaksom tumačeći ih kao veze prijedloga i imenice“ (Švačko, 1994: 310). Ona dalje ističe da se tek „u tekstu *Prostorni prijedlozi* I. Pranjkovića“ iznosi „dosljedniji pristup opisu leksičkih značenja prijedloga i prijedložnih konstrukcija“ jer se postavlja opozicija dimenzionalno/ konkretno : nedimenzionalno/ apstraktno (Švačko, 1994: 310). Takva je podjela prijedloga u jeziku važna jer nemaju svi prijedložni izrazi jednak status s obzirom na konkretnost i apstraktnost, što se vidi u primjerima *Ići kome uz dlaku* i *Hodati uz rub ceste*. U prvom primjeru riječ je apstraktnom, odnosno prenesenom značenju, a u drugom primjeru o pravoj prostornosti.

Roman Jakobson u poglavlju *Doprinos općoj teoriji padeža* tematizira ovisnost gramatičkih kategorija u jeziku i objektivnoga značenja u svakodnevnoj upotrebi. Prema tome se poziva i na Peškovskoga koji kaže da „određivanje inventara značenja za jedan te isti oblik i njihovo razvrstavanje na središnja i rubna značenja neobično je teška zadaća (...) (Peškovskij, 1934: 24-26; prema Jakobson, 2008: 397). Budući da svaki padež u hrvatskomu jeziku, osim nominativa i vokativa, nosi više različitih značenja ovisno o kontekstu u kojemu se nalazi, padeže je potrebno promatrati ne samo kao gramatičke jedinice, već i kao izuzetno semantičke. Padežne riječi mogu imati samostalno značenje ili ga dobivaju uz prijedloge. Budući da su prijedlozi često definirani kao jedinice bez vlastita značenja, koje svoje značenje dobiju tek uz neku drugu riječ, kada se promatraju prijedlozi i pripadajuće riječi uz njih, tada se govori o prijedložnim izrazima. Upravo je razumijevanje prijedloga kao jezične jedinice važno kako bi se ovaj rad shvatio i kako bi se značenja što bolje usustavila, iako su neka značenja granična i teže određiva zbog njihova podrijetla i zbog miješanja značenja te je potrebno činiti semantičke preoblike kojima bi se ustanovilo značenje prijedložnog izraza.

2. Nedimenzionalna prijedložna značenja

Ivo Pranjković u članku *Opis prijedloga u jednojezičnim rječnicima* napominje da je važno razlikovati „dimenzionalna i nedimenzionalna“ značenja prijedloga jer dimenzionalna označuju mjerljivost i dijele se „na prostorna i vremenska“, dok nedimenzionalna označuju apstraktnija značenja, „kao što su načinsko, uzročno, namjerno, posvojno, dijelno, dopusno i sl.“ (Pranjković, 1999: 166). Dalje navodi da je prostorno značenje „najstarije, pa onda i temeljno, polazišno“ (Pranjković, 1999: 166). Kasnije, u *Drugoj hrvatskoj skladnji* (Pranjković, 2001: 18) po uzoru na Balabana iz 1983., koji je prijedložna značenja podijelio na dimenzionalna i nedimenzionalna, Pranjković je opisao nedimenzionalna značenja, koja su načelno izvedena iz dimenzionalnih, no odnose se na kompleksnije logičke odnose. Izdvojio je dvadeset nedimenzionalnih značenja, imenujući ih pritom kao padeže, odnosno prijedložne padeže ili potpadeže. Padeži koje navodi jesu „ablativ, relativ, modal, final, kauzativ, komparativ, posesiv, partitiv, adverbzativ, permisiv, ekskluziv, socijativ, instrumental (u užem smislu), kvalitativ, kondicional, eksplikativ, metronal, supstitutiv, similitativ te prezentativ“ (Pranjković, 1999: 18-29).

Pranjković i u *Gramatici hrvatskoga jezika* posebno opisuje nedimenzionalna značenja, o čemu je bilo riječi i u prethodnom poglavlju. Autor ovdje prostorna i vremenska značenja opisuje kao dimenzionalna (usp. Silić i Pranjković, 2005: 245-248) te je njih ujedno i najviše, što ne čudi s obzirom na činjenicu da su prostorna značenja temeljna, a vremenska su neposredno iz njih proizašla. Dalje navodi i nedimenzionalna značenja, njih sedamnaest, i to kako slijedi: „odnosnost (relativnost), značenje podrijetla ili potjecanja (ablativnost), značenje načina (modalnost), značenje namjere ili cilja (finalnost), uzročnost (kauzalnost) koji se dijeli na četiri podtipa (djelatni uzrok, uzrok motiva, uzrok kriterija te uzrok povoda), usporednost (komparativnost), posvojnost (posesivnost), dijelnost (partitivnost), suprotnost (adverbzativnost), dopusnost (koncesivnost), značenje izuzimanja (ekskluzivnost), značenje društva (socijativnost), značenje sredstva (instrumental), značenje kakvoće (kvalitativnost), uvjetnost (kondicionalnost), značenje zamjene (supstitutivnost) te značenje sličnosti (similitativnost)“ (Silić i Pranjković, 2005: 248-250).

U nastavku rada slijedi podjela nedimenzionalnih značenja prema Pranjkovićevoj podjeli u *Drugoj hrvatskoj skladnji*, no značenja će biti opisana i prema radovima drugih autora.

2. 1. Ablativ

Ablativom se naziva ono značenje koje označava „kakvo odvajanje, potjecanje od koga ili čega, podrijetlo i sl“ (Pranjković, 2001: 18). Pranjković navodi da se u tom značenju najsnažnije očituje da se razvilo iz prostornog ili vremenskog ablativnog značenja jer se nedimenzionalna ablativnost najčešće izriče onim prijedlozima kojima se izriče i dimenzionalna, tj. prijedlozima *od* i *iz* uz genitiv (usp. Pranjković, 2001: 18). „Ablativno se značenje izriče i prijedlogom *po* + *L*“, ali vrlo rijetko (Pranjković, 2001:18). Pranjković napominje i da prijedložni „spojevi s ablativnim značenjem lako (...) poprimaju uzročno ili modalno značenje“ (Pranjković, 2001:18).

Ablativno značenje u sintagmi *od* + *G*

Pa kad si je ulovio, uzviknuo si ushićeno: nikada više od tebe zdrave muhe¹ (...) (11)

(...) i spasila ga zatim od tetrarha Heroda Antipe (...) (15)

Gospode, oslobodi, otkupi, zaštiti ovu dobroćudnu životinju dugih ušiju barem od ovog prekogrobnog knuta. (15)

Kako smo se ogradili od tih sedam parobroda vjernika (...) (29)

A ne, Smiričevica voam je od broačkih škojih, poak gore... (32)

A to će biti od reda svetoga Franciska? (37)

A eto, jedan je od jednoga, drugi je od drugoga reda, može se i pogrišiti, a govori se „čovik griši“, je li tako? (37)

(...) nikako ne pristaje sestri od strogog reda karmelitskoga. (38)

---

¹ Svi primjeri koji će se javljati u nastavku rada preuzeti su iz: Marinković, Ranko. *Ruke i druge novele*, 2009. Školska knjiga, Zagreb. Citati preuzeti iz građe potkrepljuju teorijski dio rada i analizirani su pomoću literature. Uz svaki primjer naveden je broj stranice s koje je citat preuzet. Budući da su analizirane tri novele iz zbirke, i to *Samotni život tvoj*, *Suknja* i *Prah*, u radu se pojavljuje prvih 94 stranica iz zbirke. *Samotni život tvoj* od 7. do 47.; *Suknja* od 48. do 67.; *Prah* od 68. do 94. str.

(...) promatrali da će od toga „nešto biti“ (42)

(...) gospođa od „Javne dobrotvornosti“ (48)

Tu je krila svoj obred od očiju cijeloga svijeta. (54)

Onaj, na primjer, od sedam suhих šljiva mogao bi i ubiti, kad jednoga dana ne bi imao stolice... (57)

(...) pa se od bogalja-prosjaka razvio, zahvaljujući svojoj veseloj prirodi (...) (59)

Govorite vi što hoćete, ali ona, Bože mi prosti, ima nešto od vještice. (59)

(...) pak sve popapaju one šjore od Dobrotvornosti. (62)

(...) glumca koji se zauvijek oprašta od publike. (65)

A što sada hoćete od mene nespretnjaka, od mene čudaka (...) (68)

Okrene se prema starici da bi joj odvratio pažnju od svoje tobožnje rastresenosti (...) (78)

Uzeo je dva grozda od starice (...) (82)

A možda je sve to dobro, dobro od Ane... i od geometra? (90)

Ablativno značenje u konstrukciji *iz* + *G*

A što si ti izvukao iz gada što ga nosiš u sebi? (10)

(...) nezatni fratrić iz novicijata (...) (22)

(...) što je potekla iz Toninkinih usta (...) (25)

»Papagalo iz Smričevice« (32)

Lice je oživljavalo, budilo se iz tupe, dugogodišnje ukočenosti (...) (74)

Usudio se iz toga razvijati neku nadu... (75)

Ablativno značenje u konstrukciji *po* + *L*

(...) »to im ide tako svima po koljenu...« (14)

Promatrajući primjere iz građe, uočeno je da ablativno značenje označuje oslobađanje, podrijetlo, potjecanje i izvor. Dakle, i unutar jedne skupine postoje značenjske nijanse, koje je katkada teško odrediti na razini rečenice, no tada se potrebno osloniti na kontekst u kojemu se prijedložni izraz nalazi. Ablativno se značenje, kao što je i uobičajeno, u građi najčešće izriče prijedlogom *od* te *iz* i lokativom.

2. 2. Relativ

Prema Pranjkoviću, relativom se označuje ono što se naziva čistom relacijom, on to opisuje kao odnos među bićima, stvarima, pojavama čiji odnosi nemaju neko određeno dimenzionalno ili nedimenzionalno značenje (usp. Pranjković, 2001: 19). Relativ se, prema Pranjkoviću, izriče „složenim prijedložnim frazama *u (s)vezi s(a) + I, s obzirom na + A* i prijedlogom *glede + G*“ (usp. Pranjković, 2001: 19). Katkada se, navodi, izriče i prijedlogom *po + L*. Kada se značenje relativna i prezentativa spoje, ono se izriče prijedlogom *pred + I*. (usp. Pranjković, 2001: 19)

u (s)vezi s(a) + I

Frida je tražila spomenik koji bi bio nekako u vezi s muzikom (...) (103)

(...) nešto upitao mlađeg kolegu u vezi s tim sasvim nedužnim brojem. (142)

Primjeri s prijedložnim izrazima *s obzirom na + A, glede + G, po + L* nisu pronađeni u analiziranoj građi.

2. 3. Modal

„Modal je 'prijedložni potpadež' kojim se označuje način u vrlo širokom smislu riječi.“ (Pranjković, 2001: 19). Pranjković dalje opisuje da se modal katkad razvija iz ablativnog značenja, a katkada se izražava prijedložnim izrazima *od... do...*, no tada navodi da su ti izrazi frazeologizirani. Slično je i s konstrukcijama *iz + G u + A* te *s(a) + G* i *s(a) + G na + A*. (usp. Pranjković, 2001: 19) Modalno značenje nekada je i prostornoga podrijetla i to u prijedložnim

izrazima *iza + G* i *ispod + G*. Osim prostornoga podrijetla, modalno značenje može biti i socijativnoga podrijetla i tada je izraženo prijedložnim izrazima *s(a) + I*. Modal suprotnoga podrijetla, ono kojemu je svojstveno izuzimanje ili „minus socijativ“ izražava se prijedložnim izrazima *bez + G*. „Ekskluzivno-modalno“ značenje izriče se spojevima riječi s prijedlozima *izvan* i *van*. Prijedlogom *preko + G* izražavaju se tri načinska značenja: (a) instrumentalno-načinsko, (b) transgresivno-načinsko i (c) količinsko-poredbeno-načinsko značenje kao jasno razgraničena značenja te katkada dolazi do miješanja transgresivno-načinskog i količinsko-poredbeno-načinskog pa je nemoguće odrediti među njima granicu. To je značenje, prema Pranjkoviću, rezultat leksikalizacije i frazeologizacije (usp. Pranjković, 2001: 20). Kada se radi o načinskomu značenju koje izražava dinamičnost, koriste se prijedložni izrazi *kroz, uz, na, u, po* i *pred + A*, a kada se izražava statičnost, rabe se *na, u* i *po + L* te prijedložni izraz *pod + I*. (usp. Pranjković, 2001: 21)

Josip Silić u svomu je radu istaknuo da se svim prijedložnim padežima može izraziti način te da su u tom slučaju ti izrazi najčešće frazeologizirani. Dalje navodi da [su] „izrazi tipa *po njemu, po njegovu mišljenju, prema postojećim pravilima* i sl. svojevrsni konektori, tj. sredstva koja služe za povezivanje rečenica u tekst“ (Silić, 2008: 13). U jednom od svojih radova i Pranjković ističe čestu frazeologizaciju načinskih značenja i to posebice kada je riječ o priložnim izrazima s genitivom. Dalje navodi da su se načinska značenja razvila iz prostornih i da su, prema tome, ona nijansirana drugim značenjima. Primjerice, navodi da uz genitiv dolaze ablativni, orijentacijskoprostorni, perlativni, poredbeni i negacijski prijedlozi (usp. Pranjković, 2007: 194).

Ismail Palić opisuje načinske prijedložno-padežne izraze, detaljno se osvrćući na njihovo značenje u bosanskomu jeziku, koje je dakako primjenjivo i u hrvatskom. On u svomu radu navodi da je „načinsko značenje prijedložno-padežnih izraza najčešće prostornoga porijekla, a ono u odgovarajućem kontekstu može biti izrečeno različitim prijedlozima uz genitiv, akuzativ, instrumental i lokativ“ (Palić, 2008: 20). Uz genitiv, Palić navodi da dolaze ablativni prijedlozi *od, iz* i *s(a) te ispod, iznad, iza, ispred, između, pored, bez, van, poput, preko* i dr. Posebno ističe da su genitivni načinski izrazi često frazeologizirani. Uz dativ autor navodi prijedloge *prema, shodno, sukladno, suglasno, dosljedno, slično, suprotno, srazmjerno* i sl. Kada opisuje prijedložno-padežne izraze uz akuzativ, Palić ističe nekoliko podtipova, budući da ovi izrazi poprimaju i druga značenja osim načinskog. Primjerice, katkada je načinsko značenje pomiješano

sa značenjem sredstva radnje ili sa značenjem učinka, što je uočeno i navedeno i u Pranjkovića. Kada Palić opisuje prijedložne izraze s instrumentalom, ističe da je značenje pomiješano s pseudosocijativnim. Prijedlogom *u* uz lokativ, navodi Palić, izražavaju se ciljno-načinska i uzročno-načinska značenja. (usp. Palić, 2008: 20-23)

Kada Pranjković (Pranjković, 2008: 29) piše o načinskom značenju, on ističe da se način temelji na suprotstavljanju. Budući da se načinsko značenje razvija iz *prostornog*, *vremenskog*, *instrumentalnog*, *socijativnog* i drugih, takvi izrazi dobivaju načinsko značenje tek u odnosu, odnosno u suprotnosti s drugim izrazima. Prema ovomu se vidi da se Palić i Pranjković slažu da je načinsko značenje uvijek s nijansama drugih značenja.

Modal koji se pojavljuje uporabom tzv. parnih prijedloga² *s - na*:

(...) *nestrpljivo se premještala s nože na nogu.* (82)

Modal ablativnoga podrijetla pojavljuje se samo jedanput:

(...) *s djedom po majci* (...) (46)

Modal socijativnoga podrijetla pojavljuje se u svim trima analiziranim novelama, i to u sljedećim primjerima:

Kako bi želio (pa čak i s ironijom, kao Aristofan staroga Sokrata) ljuljati (...) (9)

(...) *prezirno i s nekom naročitom mržnjom* (...) (13)

Slušaš sa zavišću zavodljive zvukove stakla (...) (16)

Pogledao u svoj zlatni sat (...) i zatim poklopac s osobitim uživanjem – pik! (17)

(...) *i zgaze ga s najvećim prezirom.* (18)

Gledaš fratrića s osobitim zanimanjem (...) (19)

---

² Barbara Kovačević i Ivana Matas Ivanković u radu *Parni prijedlozi* (2007.) opisuju parnoprijedložne skupine iza kojih dolazi imenski dio i još jedne sveze prijedloga i imenske riječi te, budući da su takve strukture specifične, nazivaju ih parnim prijedlozima, dok njihove skupine nazivaju parnoprijedložnima. Dalje navode i da takvi prijedlozi svoje pravo značenje imaju isključivo u paru, u cjelini. Takvim se prijedlozima mogu izraziti i dimenzionalna i nedimenzionalna značenja.

Čuo je glasove u školi, pa je pogledao s nepovjerenjem (...) (20)

(...) koji je dotle s razumijevanjem slušao (...) (21)

(...) zastao na pragu i s gađenjem razmotrio odvratni prizor. (25)

(...) koji je s velikim interesom pratio čitav prizor (...) (26)

(...) one su sad s usidjeličkim zadovoljstvom promatrale (...) (32)

(...) koji smo to sa zadovoljstvom promatrali (...) (42)

S nasladom je osjećala svoju slobodu. (48)

(...) doda s maznim spočitavanjem. (49)

(...) ona je ispijala taj sladunjavi, bljutavi napitak uspomena sa samoprijegorom iskusne patnice, kao lijek. Čak i obriše usta s rezignacijom. (50)

(...) prevalila je četrdesetu sa suzama u očima (...) (50)

(...) čak bi se s odraslom važnošću dali sapunati i brijati (...) (51)

S uživanjem je gledala iz svog zaklona (...) (53)

Gospođa je Oliva s pobožnim strahom potajno prezirala to djelo Božje u suknji (...) (53)

(...) sa zanimanjem gleda svoje duge, tanke noge. (54)

(...) uzdahne sa simpatijom. (56)

(...) gospođa je Oliva ulazila sa strepnjom (...) (57)

(...) utvrđen kao program svečanosti, sa svim točkama, i sve se odvija redom, točno i sigurno, a svaku točku očekuje s interesom kao novost, čak i s radošću. (61)

(...) te je sada s pravom očekivala Lintovo priznanje. (63)

(...) htio je da se pokaže sa svim svojim nekadašnjim svojstvima veseljaka (...) (64)

(...) svlada je s lakoćom (...) (64)

(...) *mada s vidljivim naporom* (...) (64)

No gospoja je Oliva s blagonaklonom ozbiljnošću slušala (...) (64)

(...) *s vrlo izrazitom gestikulacijom završi svoj program* (...) (65)

Ona je pratila sa zadovoljstvom (...) (65)

Otvarao je ormar sa škripom (...) (67)

(...) *obavit će ga za geometrovim leđima* (...) *s podsmijehom u srcu i s radošću.* (75)

(...) *čekali su s uzbuđenjem* (77)

Čeka njega (...) *s vedrim povjerenjem* (...) *i s kajanjem što vara muža* (78)

(...) *s nekim pokornim bijesom, digne košaru* (...) (79)

(...) *prenosio je košaru s jadnom pažnjom* (...) (80)

(...) *odbaci je s gađenjem.* (87)

Zavidao je djetetu, ljubomorno, s gađenjem, pi! (89)

(...) *s kojeg bi se mogao sunovratiti s velikim gestom...* (93)

Modal suprotnoga podrijetla također je potvrđen u svim trima novelama kako slijedi:

Ja bez stida izjavljujem svima – oblake volim. (7)

(...) *izjavio si kratko bez priprave* (...) (20)

(...) *bez ponavljanja padaju njezine uvrede* (...) (30)

On je rekao mirno, bez uzbuđenja i cinizma (...) (38)

(...) *zapjeva* (...) *bez glasa* (...) (49)

(...) *tako da se iza njih mogla nesmetano i bez opasnosti za svoj ugled zanimati posjetiocima brijačnice.* (51)

(...) šivati bez napršnjaka... (57)

I doista, počela je o njemu voditi brigu bez njegova znanja (...) (58)

(...) zahtjev da se Lintro primi u ubožnicu bez uobičajenih formalnosti. (58)

Sad može i sama bez strepnje izaći na ulicu (...) (60)

(...) sluša bez zanimanja buntovne razgovore staraca. (61)

(...) pozdravio, gotovo bez glasa ponizno. (63)

Nizao je neke čudne, izmišljene riječi bez ikakva smisla (...) (65)

(...) pa je spavao dalje bez brige i straha (...) (67)

(...) odjurili ste za njim bez stida... (69)

(...) ostavili me bez jedne riječi, bez stiska ruke. (69)

(...) obaviti će ga za geometrovim leđima, tiho, bez sukoba, bez galame (...) (75)

Taj sisavac će biti kršten sutra, potajno, bez očeva znanja. (89)

I opet se nudi prilika da se bez štete povuče (...) (92)

(...) pa mu priđe bez riječi (...) (94)

Transgresivno-modalno značenje potvrđeno je samo u jednom primjeru:

(...) čak i preko svojih snaga (...) (64)

Potvrđuje se i dinamičnost izražena prijedlozima *kroz, uz, u, na, po, pred* + A;

(...) a ima čak i takvih koje bi najradije tresnuo don Floriju u lice, dakako, u četiri oka. (17)

(...) u neku ruku (...) (31)

(...) kao da te želi u najmanju ruku pozvati na dvoboj. (36)

(...) donijela ga trijumfalno u Jeruzalem uz burno klicanje naroda odabranog. (15)

(...) protisnu kroza zube (...) (18)

(...) ugao dijeli glas na dvije ulice (...) (56)

Osjećao je kako ga, živac po živac, svladava nešto kao bolest (...) (90)

(...) koju je na brzinu navukla (...) (93)

kao i statičnost izražena prijedložnim izrazima *na, u, po + L*:

(...) i šapćući lažu u požudi (...) (8)

(...) i u žalosnom razočarenju ustanovio [je] podlo nasilje (...) (8)

(...) i na njima se svečano pojavio biskup u pratnji don Tome (...) (24)

(...) ne drži „situaciju u svojim rukama“ (31)

Ostavi ti moje pokojne u miru! (33)

(...) kako ga se morao u neizmjernoj žalosti ipak odreći. (35)

(...) i oni se u strahu popeše iz grobnice. (45)

(...) zapjeva u sebi, patnički, bez glasa (...) (49)

(...) stoji u nestašnoj, sretnoj neodlučnosti. (50)

(...) skupljaju u panici svoje jedrilje kao lađe u oluji. (53)

(...) zakrekeće u stihu (...) (54)

(...) sada je u neprekidnoj molitvi i potpunoj gluhoći čekala samo duhovnu nagradu (...) (56)

(...) tako je u dvostrukoj sigurnosti čuvala svoju tajnu. (60)

(...) žmarke sreće što su joj u bijesnim valovima plavili tijelo. (60)

(...) *trijumfirala u sebi* (...) (64)

(...) *pa se, kao slučajni heroj, zagledao u nedoumici* (...) (65)

On uzdahne u sebi, u sjećanju. (70)

(...) *shvatio ju je tek treći put, kad ju je u sebi ponovio* (...) (73)

(...) *smijuljio se u sebi, uživajući.* (75)

Da, škripa u bijesnom ritmu (...) (87)

Pusti da mu glava u velikom stilu klone na prsa (...) (90)

(...) *po svoj prilici* (...) (16) (21) (25)

(...) *a da to misli, vidi se po svemu* (...) (17)

Čovjek je postao i po zanimanju „mislilac“. (29)

(...) *kako je po svemu izgledalo* (...) (34)

On se ukoči po pravilima službe (...) (34)

Ma, recite mi po duši (...) (36)

(...) *poznaješ ga samo po fotografijama.* (43)

(...) *kao po nekom utvrđenom postupku.* (55)

(...) *kao po nekoj dužnosti* (...) (57)

(...) *poznajem vas – po vašem n!* (68)

Čitajući zatim Anina pisma, redom, po datumima (...) (91)

(...) *tiho na prstima odmiče* (...) (34)

(...) *da se nečujno, na prstima povuče* (...) (91)

Nečujno, na prstima, izade u hodnik... (92)

2. 4. Final

Prema Pranjkoviću (2001: 21-22), finalom se označuje okrenutost prema čemu, usmjerenost, namjera odnosno cilj. Final se prvenstveno razvio iz značenja negranične direktivnosti svojstvene dativu: *prema* + *D*. Najčešće se izražava prijedložnim izrazom *za* + *A*, koji označava semantički najopsežniji raspon od granične direktivnosti do pravog cilja. Finalno se značenje izražava i akuzativnim prijedlozima *na*, *u*, *o*. Ciljnost se izražava lokativnim prijedlogom *po* te instrumentalnim prijedlogom *za*. Namjera se, odnosno cilj, najpreciznije izražavaju prijedložnim izrazom *radi/poradi/zarad* + *G*.

Sanja Heraković navodi da se „namjera izriče prijedlozima *na*, *po* i *za* i imenskom riječju u akuzativu, prijedlozima *radi*, *poradi* i *zarad(i)* i imenskom riječju u genitivu te prijedlozima *na* i *o* i imenskom riječju u lokativu, dok se namjena izriče prijedlogom *za* i riječju u akuzativu“ (Heraković, 2014: 43).

Mogućnostima izricanja namjere u svojoj se disertaciji bavila Jadranka Mlikota. Iz njezina se rada može iščitati da je „svaka namjera svediva i na uzrok (značenje im je u potpunosti neutralizirano)“ (Mlikota, 2009: 72), što je pokazala analiza, odnosno semantička preinaka koju je Mlikota provela. Kada se želi odrediti je li riječ o namjernom značenju, autorica navodi da se postavlja pitanje „s kojom se namjerom odvija predikatna radnja?“ (Mlikota, 2009: 76). U suvremenom hrvatskom jeziku „genitiv svrhe toliko se razlikovno postavio u odnosu na uzročno *zbog* s istim padežom da se sama namjera više i ne promatra kao dio uzročnog značenja, odnosno kao kategorija koja, proizašla iz kategorije uzroka sasvim formalno na planu jezičnih jedinica za izražavanje namjere dijeli iste kojima se izražava i uzročno značenje“ (Mlikota, 2009: 84).

Prema svemu navedenom, uočava se da final kao prijedložni potpadež ima nijanse značenja, i to cilja ili namjere i namjene, a to se daje iščitati i iz pronađenih primjera u građi. Naime, svaki pronađeni final nema jednakovrijedno značenje, već njegovo značenje ovisi o kontekstu.

Finalno značenje u konstrukciji *prema* + *D* u analiziranim je novela potvrđeno tek triput:

(...) *osjećaš nesvjesno simpatiju prema crnom strašnom tipu* (...) (13)

(...) *više iz obzira prema gospođi Olivi* (...) (50)

(...) simpatiju prema njemu (...) (78)

Primjeri prijedložnih izraza *za* + A jesu sljedeći:

(...) prodali za sitne honorare (...) (7)

Dobro je ovo za zimu... (11)

Ljeti skrbi za zimu. (11)

(...) kandidata za vješala (...) (13)

(...) naprave kravatu za Sachu Guitryja i fine, prozirne čarape za tamo neku lady Ipsweache (...) (15)

(...) postavljeni za biskupa! (17)

Gle, kakvog su glupana postavili za biskupa! (17)

(...) uzmite, padre, malo sira i pršuta za intribo... (21)

On je isto studijent, za inženjera... (23)

(...) kao da se udešavaju za svirku. (24)

(...) ne prigrize ni zalogaja hrane, za pokoru. (27)

(...) on je odgovoran za red i poredak. (31)

(...) kuhinja za sutrašnji banket (...) (32)

Perke liže svakomu guzicu za pjat fažola. (33)

Svega se čini za ovo smardeće tilo. (33)

(...) se danas kuhalo i peklo za crkvene dostojanstvenike (...) (35)

(...) upita za objašnjenje (...) (36)

(...) zainteresirao živo za „tvoj slučaj“. (36)

(...) *(jer to je jedino mjesto za nesmetanu ljubav)* (...) (45)

(...) *spremala za ručak*. (50)

(...) *potreban za zdravlje* (...) (51)

Korača Lintro odvažno i više za pet dinara, deset krumpira i mjericu ulja (...) (56)

Za užinu slasnu skušu, za večeru krst za dušu! (56)

(...) *šivala haljinice za kćerkicu* (...) (57)

(...) *pa se razvio (...) u instituciju usmene reklame za sumnjivu robu sitnih preprodavača.*
(59)

(...) *sebi za utjehu...* (60)

A tebi krst za dušu! (62)

(...) *meni za sprovod* (...) (62)

– *Šalju i drugi Amerikanci za ovo naše ubožište* (...) (62)

(...) *mito za neočekivanu krotkost i poštovanje* (...) (63)

(...) *a sna nema dovoljno za cijelu dugu noć* (...) (67)

(...) *dala je odslužiti bezbrojne mise za upokoj Lintrove duše* (...) (67)

(...) *molio vas za oprostjenje* (...) (69)

(...) *udali za geometra* (...) (69)

(...) *siromašan povod za svu tu galamu* (...) (71)

Imam za tebe jedno iznenađenje!“ I ja za tebe! (74)

(...) *za njega*. (80)

(...) *škrinjica za nakit* (...) (85)

(...) moli za oprostjenje (...) (86)

Ni četkice za zube nisam ponio (...) (86)

„Imam za tebe jedno iznenađenje.“ (88)

(...) s njim se pogodila za neki svršetak (...) (92)

Finalno značenje s akuzativnim prijedlozima *na, u, o* potvrđeno je brojnim primjerima:

(...) pa se ljuti na sve druge pjesnike (...) (7)

Mogu se stisnuti u šake, raširiti u lepezu i sklopiti u najropskiju molitvu. (9)

(...) nosovi bi nam se izdužili u surle ubilačke (...) (9)

(...) pipaju te šiljastim kljunovima produženima u cvrkut. (10)

(...) izrasli su u takav neizreciv miris! (10)

(...) kako se već deru kućevlasnici na boheme i prosjake (...) (12)

(...) vrebajući na mušice (...) (13)

(...) na gozbi što ju je priredio domaćin župnik don Toma u čast svog pretpostavljenog presvijetlog biskupa. (16)

Ali što, upustio se ja tu u razmatranja... (20)

(...) koji su mogli mnoge majke u crno zaviti (...) (21)

(...) poetična ambicija pretvorila se u najobičniju glad, u banalnu, surovu, nisku, proždrljivu želju (...) (22)

(...) namjerio se na Toninku (...) (23)

(...) krešti i sipa na don Tomu pljusak takvih rječetina (...) (25)

(...) gospođa viče na djecu (...) (29)

(...) ona se dade u divlji bijeg (...) (34)

Namjerio se tako na velike zalihe pečenoga mesa (...) (35)

(...) prsnuo si u silan smijeh. (35)

(...) pozvati na dvoboj. (36)

(...) polako se razvlači u grotesknu grimasu usta, u položeni broj osam, koji se preobražava u naočale, a malo niže crna točka raste u brčić (...) (45)

(...) osuđuje na smrt (...) (46)

(...) nastojiš da sve izvrneš u šalu (...) (46)

Fratrić nijemo sklopi oči u znak potvrde. (46)

(...) reže jedno na drugo (...) (47)

(...) laju na mjesec (47)

(...) (djeca su je u čast gospođa otpjevala) (...) (48)

(...) priklopiti u njegovu čast (...) (50)

(...) što miriše po crkvama u slavu bezgrešne i čiste Djevice. (52)

*(...) ali nametljivo bojenje slika i glasova u sasvim određen, zamaman i strašan smisao
(...) (52)*

(...) utvrđenom postupku za početak kretanja (...) (55)

*(...) pa se razvio (...) u instituciju usmene reklame za sumnjivu robu sitnih preprodavača.
(59)*

(...) upustiše se u sasvim nesputane i čak lascivne dodire. (60)

(...) kao da se upušta u neku neizbježnu pustolovinu. (63)

(...) kimnula glavom u znak odobravanja i zadovoljstva. (64)

(...) zagledao [se] (...) u onesviještenu gospoju Olivu (...) (65)

(...) a sama se bacila na još neviđenu pobožnost (...) (67)

(...) i soba se uvijek u blagu, korotnu polutminu. (72)

(...) pretvorio riječi u stvarnost. (73)

(...) podizao na ustanak. (74)

(...) neće on dirati u krštenje. (75)

A što lijepa nosite na dar, šjor Tonko? (77)

(...) spreman na osvetu. (79)

(...) grožđe na dar. (79)

(...) ljutnu se starica na neke nestrpljivce; bila je spremna na svađu. (80)

Ona prasne u smijeh. (82)

(...) misli su mu se zaplitala u amplitude (87)

Namjestio je usta na poljubac (...) (92)

(...) prislonio usne u jedan beskrajan, strahovit poljubac (...) (92)

Ciljnost, izražena lokativnim prijedlogom *po* te instrumentalnim prijedlogom *za* iščitava se iz sljedećih primjera:

(...) želje za onim debelim mokrim mesom (...) (8)

Osjećaš li žeđ za kristalno bistrom vodom (...) (11)

Ne spopada li te glad za grožđem (...) (11)

(...) želju za hranjenjem, mljaskanjem, gutanjem... (22)

(...) potreba za nekim jačim gibanjem (...) (77)

Želja za osvetom (...) (84)

(...) a lažna želja za umiranjem držala je u njemu onu vrstu samodopadne, važne tuge (...) (92)

Vapio je za revolverom, za otrovom, za neboderom (...) (93)

(...) ogledavao se po sobi za nekim „blagim sredstvom“ (...) (93)

Iako literatura navodi da se namjera, odnosno, cilj najpreciznije izražavaju prijedložnim izrazima *radi/poradi/zarad + G*, u analiziranim novelama potvrđen je tek jedan takav primjer:

(...) *troše funte samo radi toga groblja!* (20)

2. 5. Kauzativ

Kauzativom se izražava uzrok. To je nedimenzionalno značenje, prema navodima I. Pranjkovića, najčešće i najraznolikije. Uzročno značenje „moglo se razviti iz prostornoga prema načelu „juxta hoc ergo propter hoc“, što znači „poslije ovog, dakle, zbog ovog“, kako navodi Pranjković. Tada se govori o svojevrsnom „prostornom kauzativu“. Budući da su uzrok i cilj bliske kategorije jer svaki cilj ujedno podrazumijeva i uzrok, ali ne i obratno, postoji i specifični finalni uzrok (Pranjković, 2001: 22). I Raguž (Raguž, 1997: 132) i Silić i Pranjković (Silić i Pranjković, 2005: 249) navode da se razlikuje prijedlog *zbog* koji označuje uzrok, od prijedloga *radi* koji označuje cilj, odnosno, namjeru. Naime, u literaturi se navodi da je uzrok širi od namjere i zbog toga zamjena tih prijedloga nije preporučljiva. Isto navodi i Mlikota (Mlikota, 2009: 72), kada piše da je svaka namjena svediva na uzrok, ali da svaki uzrok ne može biti i namjera jer je od nje širi. Dakle, kada se govori o finalnome značenju, potrebno ga je promatrati i u okviru uzročnoga značenja jer je od njega poteklo; (...) „značenje se prijedložnih izraza, čija je rečenična uloga priložne oznake, može odrediti samo uvođenjem semantičke preinake“ (...) (Mlikota, 2009: 73). Dalje, Pranjković navodi da je, kada se značenje uzroka razvilo iz značenja zamjene, riječ o supstitutivnom uzroku koji se ponajprije izražava prijedložnim izrazom *za + A*. Najčešćim i najspecifičnijim tipom uzroka Pranjković smatra djelatni uzrok, odnosno uzrok efektor ili izazivač, koji se pojavljuje u prijedložnom izrazu *od + G* ili *s + G*. Onaj uzrok koji je vezan isključivo uz niječne konstrukcije smatra posebnom vrstom djelatnog uzroka. Uzrok motiva, navodi, veže se uz svjesne, afektivne ili voljne procese, a izražava se spojevima riječi s

prijedlogom *iz* i *zbog*. Prijedlog *uslijed* veže se uz one uzroke koji imaju negativno djelovanje. Suprotno značenju prijedloga *uslijed*, oni uzroci koji imaju povoljno djelovanje izražavaju se poprijedloženim prilogom sadašnjim glagola *zahvaljivati*, odnosno *zahvaljujući* + *D*. Uzrokom kriterija označuje se polazište, odnosno osnova na kojoj se temelji kakvo zaključivanje. Uzrok kriterija označava se poprijedloženim prijedložnim izrazima *na osnovi* ili *na temelju* + *G*, no može se izraziti i sintagmama s drugim prijedlozima, npr. *iz* + *G*, *po*, *prema* + *D*. Uzrok razloga obično se izražava spojevima s prijedlogom *zbog*, a njegovo se značenje temelji na kakvim činjenicama, tj. stanjima ili okolnostima koji najavljuju ili pomažu pojavu ili uzroka izazivača ili uzroka motiva. Podvrsta uzroka razloga jest uzrok povoda. On je nedjelujući uzrok koji ne izaziva posljedicu, već uz druge uzroke pomaže njezinoj realizaciji. Uzrok povoda izražava se instrumentalom imenice *povod* ili prijedlogom *u* uz lokativ imenice *povod*, dakle: *povodom* ili *u povodu*. Uzrok povoda usko je povezan s vremenom i zato se može smatrati i nekom vrstom vremenskog uzroka (usp. Pranjkočić, 2001: 22-23).

Sanja Heraković piše o izricanju uzroka genitivnim, akuzativnim i instrumentalnim prijedložnim izrazima, gdje ističe da se izraz *od* + *G* upotrebljava „kada se radnja izrečena glagolom u ulozi određenice događa nehotično, nevoljno, nesvjesno“ (Feleszko, 1995: 107 prema: Heraković, 2014: 39).

Uzrok odgovara na pitanje zašto?, zbog čega?, kako se navodi u *Gramatici hrvatskoga jezika* (Težak i Babić, 2003: 237), te se uzrok može sastojati od skupa riječi, što znači da se uzrok izriče prijedložno-padežnim izrazima, kako je navedeno u prethodnom paragrafu, gdje se detaljno opisuje Pranjkočićev prikaz kauzativnih izraza.

Budući da značenja uzroka često stoje u odnosu sa značenjima namjere i namjene, važno je gledati značenje cijele sintagme, kako bi se odredilo je li riječ o uzročnom ili namjernom značenju. Katkada značenja mogu biti i uzročna i namjerna, i to zato što je uzročno značenje šire od značenja namjere, prema navodima Jadranke Mlikote, koja u svojoj disertaciji iznosi problematiku uzročnih, odnosno finalnih značenja, primarno se baveći namjernim značenjima u hrvatskomu jeziku. Ona ističe neutralizaciju značenja namjere i uzroka u pojedinim prijedložnim izrazima, osvrćući se na to da je potrebno činiti preoblike kako bi se vidjelo je li riječ o cilju ili o uzroku. „Uzrok pokreće samu radnju, a cilj bi još trebao biti i njezinim rezultatom, posljedicom

radnje. Zato je namjera istodobno uzrok, samo je uža od njega.“ (Mlikota 2009: 6). Iz ovoga se uočava da se uzročna značenja iščitavaju samo onda kada značenje ne obuhvaća i posljedicu, dok će namjerno značenje biti ono koje u sebi sadrži i uzrok, budući da je neki uzrok morao prethoditi kako bi se došlo do cilja. Nemoguće je, dakle, uzrok i namjeru promatrati bez konteksta prijedložno-padežnog izraza. Zato isticanje upotrebe prijedloga *zbog* samo kao uzročnog i prijedloga *radi* samo kao ciljnog prijedloga nije u potpunosti točno.

Kauzativ prostornoga podrijetla potvrđen je u sljedećih pet primjera:

Na taj su revolver usidjelice vrisnule (...) (33)

Gospoja se Oliva gušila u plaču. (...) (66)

(...) što je izdisala pod pritiskom (...) (81)

Kao da mu imam na čemu pozavidjeti! (86)

Hi, hi, smijuljio se na tu pomisao (...) (89)

Finalni uzrok:

(...) samo što ne plače za hljebom rumenim (...) (36)

(...) te se čini da je za cipelama segnula neka ruka (...) (41)

(...) tugovao za njom (...) (42)

(...) pijuču za mamom (...) (53)

No poludjeli ste bili za njim. (69)

(...) čežnju za njim (...) (71)

Čeznuo je za svojim domom, za svojim zapuštenim vrtom, za svojom polutminom (...) (85)

Supstitutivni uzrok nalazi se u nekoliko primjera iz analiziranih novela:

(...) čekala samo duhovnu nagradu za prinesenu žrtvu. (56)

(...) da mu oprostim za sreću koju mi je oteo i sam je uživa? (72)

(...) oprostite mi za ovaj higijenski izraz (...) (21)

(...) odaje priznanje za sve prevaljene prostore (...) (61)

To je bila jedina satisfakcija koju je mogla dobiti za svoje crno razočaranje i jadna naknada za izgubljeno slatko sanjarenje (...) (66)

To je bio znak zahvalnosti udovica i žena za pokojnikovu veselost. I načelnik se htio za nešto odužiti. (66)

Djelatni uzrok mnogobrojan je u analiziranim novelama:

(...) umornim od nesna. (7)

(...) bi umrle od stida kad bi to znale. (8)

Gle ja sam uzbuđen od toga! (8)

(...) zalilo se krvlju od želje (...) (8)

(...) pa ne znaš da li je to od hladnog maestrala ili od igličastog cvrkutanja u zraku. (10)

(...) kojoj si kasnije od stida dao i neko „simbolično značenje“ (...) (13)

I upravo u onaj čas od koga je fratric najviše i strepio (...) (24)

(...) crven od sitosti i zadovoljstva. (24)

Toninka urliče od boli (...) (25)

Nije to od prkosa što ja šutim, nego... (26)

(...) nokti crni od rada. (28)

(...) ili su im se znojili od uzbuđenja, od muke, od žalosti, od bolesti. (28)

(...) rže od boli (...) (31)

(...) strah od don Tomine prijave (...) (34)

(...) zarzavši od bola (...) (37)

(...) zajaukao Ližnjak od desperacije. (37)

Valja vas pustiti da svi krepate od glada! (38)

No ptica se probudila od tvog pogleda. (39)

(...) kupaš se u znoju od vrućine i od straha. (41)

(...) ne zna se da li više od radoznalosti ili od zavisti (...) (42)

(...) ne izlude od straha? (44)

(...) i još misliš o mnogim sporednim stvarima – od straha. (44)

(...) umro od straha. (45)

Od straha sve nastojiš da izvrneš u šalu (...) (46)

I sad je svu prožme milina od same pomisli... (48)

(...) isprani od kiša i vjetrova. (49)

Koljena joj opet zaigraju od uzbuđenja (...) (50)

(...) ruka joj podrhtava od slasti. (50)

Zaklopi oči od prevelikog sjaja. Sve bliješti u njoj od njegove blizine. (50)

(...) a sve od respekta pred nadmoćnim gospodstvom općine (...) (51)

(...) a sve od obilja vremena i obijesne veselosti (...) (51)

(...) strah od slatkog, zagušljivog grijeha (...) (53)

Gospoja Oliva osjeti žmarke sreće po bedrima od uživanja u sigurnosti. (54)

Gospoja se Oliva zgrozi od gađenja... (58)

Noge joj zadrhtaše od silnog zadovoljstva i koljena joj se razdragano poljubiše od osjećaja sigurnosti (...) (60)

(...) *previjajući se od zahvalnosti?* (61)

(...) *ohladenom od kiša i hladnih sjevernih vjetrova* (...) (62)

(...) *padale mrtve ptice od studeni i žeđi* (...) (66)

(...) *da bi se zaštitio od ledenog vjetra* (...) (66)

(...) *pokrivala se preko glave od straha*. (67)

(...) *ukoči je od strave*. (67)

(...) *ljubavni miris od koga se uzdiše*. (69)

(...) *a sad se crni od gole, blatne zemlje*. (70)

(...) *bio sam kao lud od žalosti*. (70)

Sav je drhtao od uzbuđenja. (71)

(...) *bijela od tlapnja, od iluzija, od njegove bijele, pobožne ljubavi*. (72)

Naježi se od milja (...) (76)

(...) *lice mu se ponovno počelo grčiti od unutrašnjih lomova* (...) (76)

Dar – darmar, bomba, od koje ćemo se sve troje razletjeti (...) (76)

(...) *tata će skakati od veselja* (...) (77)

(...) *i zemlja će se potresti od zadovoljstva*. (78)

Tresao se od straha. Ne od bombe, nego od Ane. (78)

(...) *gotovo zaplakao od sreće*. (78)

(...) *u kojima su šumjeli borovi i palme od lakog predvečernjeg maestrala* (...) (83)

(...) *opaljen od sunca* (...) (84)

Da, škripa u bijesnom ritmu, kao od vesala što se žure u regati (...) (87)

(...) pijan od bezumnog zadovoljstva. (87)

Činilo mu se da će poludjeti od te upornosti. (87)

Baci se na krevet i uroni glavu u jastuke da bi se zaklonio od te pomamne, od te burne plovidbe, od morske bolesti. (87)

Naježio se od tog osjećaja (...) (88)

(...) lije (...) sva gori od ljubavi. (89)

(...) pa i svježa od sna (...) (88)

(...) pun otrovnog, zmijskog zadovoljstva od namjeravanog ujeda. (90)

(...) mučnina od svog dugog i mršavog, golog tijela i od misli, strašnih, opakih... (90)

Od nje je noć bila tamna i duboka, mirisna i zvjezdana, od nje je i njegov san živio i snivao - - - - (91)

Od njega se i pas pod prozorom probudio (...) (91)

(...) zgrozi se od hladnog dodira jave. (92)

(...) snuži se očajnički od toga dodira (...) (92)

(...) a od straha i ne vidi da je on sasvim gol. (93)

(...) pa tiho vrisne od stida (...) (94)

Uzrok motiva:

Koliko bijesa zbog jedne tvrdoglave muhe (...) (11)

Toninka, međutim, nešto zbog svoje bolesne rastresenosti, nešto zbog naviknutosti na batine, zaboravila već i fratrića (...) (27)

(...) koji su zbog toga nesretni. (30)

(...) jer joj nisu dale jesti zbog uvreda kojima je javno obasula don Tomu. (32)

(...) udarali su se u prsa tko zna zbog kakvih svojih grijeha (...) (34)

Tako su ga nazivali u djetinjstvu zbog hromosti (...) (59)

(...) odrekla se pravde zbog milosrđa (...) (63)

(...) te se umalo nije i srušio zbog pretjerane žustrine. (64)

(...) i znala je da nije zbog palme, ni zbog ključeva. Znao sam i ja da nije zbog ključeva.
(68)

Nije, ne, bilo zbog ključeva (...) (69)

(...) nego zbog geometra. Zbog geometra što nam je došao mjeriti zemlje. Zbog druga, druga geometra! (69)

I zbog toga sam se osjećao kriv (...) (69)

I ja sam uzdisao zbog vaše srdite šutnje, zbog mirisa, zbog svoje krivnje (...) (69)

(...) ja sam tada plakao zbog tebe! (69)

(...) kako je nesretan zbog moje nesreće. (86)

O znam ja, nije to zbog papagaja, nego zbog mene. (88)

(...) možda upravo zbog ganuća (...) (90)

(...) i da ću se najmanje... objesiti zbog toga? (94)

(...) (on je sve žene iz nekog razloga nazivao „pompadurkama“) (...) (31)

(...) više iz obzira prema gospođi Olivi (...) (50)

(...) izbjegava pravu riječ iz sažaljenja, onu riječ koju misli. (86)

Uzrok povoljnoga djelovanja pronađen je samo jedanput:

(...) pa se od bogalja-prosjaka razvio, zahvaljujući svojoj veseloj prirodi (...) (59)

Uzrok razloga:

Stan su uzeli u općinskoj zgradi zbog ugleda. (50)

(...) čak i zbog nje, samo zbog nje, odigrati nešto neobično i potresno (...) (52)

(...) zahtijevao je da mu se svakoga dana daje sedam suhih šljiva, zbog stolice! (57)

2. 6. Posesiv

„Posesiv označuje da nešto pripada onome što znači imenska riječ uz prijedlog“ (Pranjковиć, 2001: 24). Pranjковиć napominje da se u hrvatskom jeziku posesiv pojavljuje vrlo rijetko jer se najčešće označuje pridjevima ili besprijedložnim genitivom. U starijim tekstovima posesiv se izražava prijedložnim izrazom *od + G*, danas je takva konstrukcija iznimno arhaična. Izuzetno je samo kada je riječ o izražavanju pripadnosti djela autoru. U suvremenom se jeziku neotuđiva pripadnost najčešće izražava prijedložnim izrazima *u + G* te *kod + G* (usp. Pranjковиć, 2001: 24).

Posesiv s prijedložnim izrazom *od + G*:

(...) a nad njima visi rukav od košulje (...) (41)

Kad bi' ja imao samo adresu od ćere u Americi!... (62)

„Ubola se na list od palme...“ (68)

(...) osim onoga to ste mi vi poklonili, ključ od raja... (70)

(...) spominjao ključ od raja... (70)

(...) nazvao sam ga ključem od pakla (...) (70)

Objesio sam tako ključ od vrata paklenskih (...) (70)

(...) kutijama od šibica (...) (77)

(...) ključevi od škrinjica za nakit i od medaljona (...) (85)

Neotuđiva pripadnost, koja je izražena prijedložnim izrazom *u + G*:

S ovim en poput krila u galeba? (70)

Otuđiva posvojnost izražena istim izrazom kao i neotuđiva:

(...) da je tako nešto napisano u nekog pjesnika (...) (7)

U prosjaka tih džepova ima posvuda (...) (35)

2. 7. Komparativ

I. Pranjković kaže da komparativno značenje prijedložni izrazi imaju kada se u konstrukciji pojavljuje komparativ ili superlativ, odnosno bilo koja riječ komparativnog ili superlativnog značenja. Takva značenja izražavaju se različitim prijedložnim izrazima: *od + G*: prijedlog označuje da se imenska riječ koja dolazi uza nj odnosi na neki predmet s manje nekog svojstva nego što ga ima drugi predmet; *iznad/ ispod + G*: uz te prijedloge ne mora dolaziti komparativ ili superlativ jer oni sami nose komparativno značenje; *ispred/ iza + G*; *više/ niže + G*: ti prijedlozi nemaju pravo nedimenzionalno značenje, uvijek dolaze u prostornom, tj. prostorno-poredbenom značenju; *preko + G/A*: prijedlog preko vezan je u komparativnom značenju uz genitiv ili akuzativ mjere, a u ostalim konstrukcijama izrazito je arhaičan; *nad(a) + A*; *po + L*: u ovim konstrukcijama imenica u lokativu ima „kriterij“ komparacije; te prijedložnim izrazom *nad+ I* (usp. Pranjković, 2001: 23-24). Komparativno značenje, navodi Pranjković, blisko je načinskomu, no komparativom se uspoređuju dvije pojave ili predmeti. „Komparativ je naime diferentiv (usp. Piper i dr. 2005:851), pa zahtijeva imenovanje onoga što je diferentno“ (...) (Pranjković, 2008: 31). Ovdje autor navodi prijedložni izraz *od + G* kao najčešći za izricanje poredbe (usp. Pranjković, 2008:31).

Komparativ je u analiziranim novelama pronađen samo u nekoliko prijedložnih izraza: *od + G* i *po + L*;

(...) u plavetnilu dubljem od svakog mora. (9)

(...) jače i od samog lica (...) (25)

(...) što je koji put i trajnije od bronze i kamena (...) (58)

(...) *najviši po činu* (...) (31)

2. 8. Partitiv

„Partitiv je 'prijedložni potpadež' kojim se označuje dio kakve tvari. Ono se iznimno rijetko označuje prijedložno jer je partitivnost jedno od temeljnih značenja besprijedložnog genitiva“ (Pranjković, 2001: 25). Nekada se, kako navodi literatura, označavao spojevima riječi s prijedlogom *od*, a danas su takve konstrukcije arhaične. „U suvremenom hrvatskom jeziku prijedložni partitiv upotrebljava se samo onda kad se uz dijelnost označuje i svojevrsno izdvajanje i/ili posebno isticanje dijela o kojem je riječ. Tada se koriste prijedložni izrazi *od + G* ili *među + I'*“ (Pranjković, 2001: 25).

U građi su potvrđeni samo prijedložni izrazi *od + G* te *između + G*, koji Pranjković nije naveo kao mogući prijedložni izraz partitiva:

Jedan od onih skrušenih polaznika (...) (18)

(...) *onaj komadićak šećerne glazure što se odvalio od torte* (...) (22)

(...) *a neki su joj od njih i pisma pisali ljubavna* (...) (23)

(...) *jedan od onih izuzetaka* (...) (30)

Neki su od njih sada čučali na pragu (...) (32)

A svaki je od njih imao svojih osobitih, i ako dopustite, neodoljivih draži. (51)

Tu u jednoj od onih kućica bila je odnedavno otvorena nova brijanica (...) (51)

Gospođa Oliva potrči k prozoru da joj ne bi, zaboga, što izmaklo od najavljenog događaja (...) (54)

On je nosio u sebi nešto od njezina prezira. (58)

Od osobnih dokumenata (...) *on je posjedovao jedino* (...) (59)

Jedan od njih. (86)

Ona, između svih žena, uzvišena! (63)

2. 9. Adverzativ

„Adverzativ označuje da je pojam označen imenskom riječju suprotan nekom drugom pojmu. Razvio se iz 'prostorne suprotnosti' “ (Pranjkočić, 2001: 25). Nedimenzionalni adverzativ pojavljuje se uz prijedloge *nasuprot*, *protiv* i *usprkos* te prijedložne izraze *suprotno + D*, *suprotno od + G* (usp. Pranjkočić, 2001: 25)

U građi su potvrđeni samo primjeri s prijedlogom *protiv*:

(...) *zatim ruke ustaju protiv ruku, bore se protiv ruku, sakate ruke.* (9)

(..) *A ratujete vi, gospodine moj, protiv tih sirovina i petroleja, a što je najvažnije, protiv Intelligence Servicea!* (21)

Zove ga suučesnika protiv muža. (75)

Ipak, zašto ga je pozvala (...) u tu zavjeru protiv geometra? (77)

2. 10. Permisiv

Permisiv ili koncesiv, prema Pranjkočiću, „označuje okolnost koja pogoduje nekom zbivanju, a ono izostaje ili obrnuto, tj. okolnost koja je u suprotnosti s nekim zbivanjem, a ono se ipak realizira“. (Pranjkočić, 2001: 25) Budući da se smatra da je to posebna vrsta adverzativa, znači da se od njega i razvio. Prijedlozi kojima se permisiv izražava dijele se na nespecijalizirane i specijalizirane. Nespecijalizirani su oni koji su primarno prostorni i znače blizinu. Riječ je o prijedlozima *kod*, *(po)kraj*, *pored*, *uz*. Specijalizirani permisivni prijedlozi jesu *usprkos* i *unatoč* koji dolaze uz genitiv ili dativ te je njihovo primarno značenje izražavanje dopusnosti. (usp. Pranjkočić, 2001: 25)

Permisiv je potvrđen samo u jednom primjeru, i to u noveli *Samotni život tvoj*:

Pjeva, usprkos vama i zimama, postojano i žarko kao što sunce sja (...) (12)

2. 11. Ekskluziv

Ekskluzivom se „označuje da se iz kakve cjeline ili skupine izdvaja, izuzima određeni dio, koji biva označen imenskom riječju. Može se označavati prijedlozima *iz, bez, osim, mimo, van, do*“ (Pranjković, 2001: 26).

U građi je najviše primjera pronađeno s prijedlogom *bez* te samo jedan primjer s prijedlogom *osim*. Ostali navedeni prijedlozi nisu pronađeni:

Kako bi se moglo biti junak bez bubnja? (14)

Dobronamjerman duhovnički smijeh bez ikakve zlobe. (16)

Uvrijeđeni ostaje (...) bez ijedne riječi. (30)

(...) ča će reć ženska gloava bez muža (...) (38)

(...) neobjašnjive duge njenih želja bez jasnih granica (...)

(...) u zabačenoj uličici „bez sunca i pogleda na svijet“ (...) (51)

(...) bez vike i komedije, bez lakrdijaštva i prebijanja (...) (61)

Nizao je neke čudne, izmišljene riječi bez ikakva smisla (...) (65)

Ona je pratila sa zadovoljstvom to tiho umiranje kako kruži po gradu, bez kruha i krova
(...) (65)

(...) kržljivog zimskog cvijeća bez mirisa. (66)

(...) da mi dijete ostane bez krsta. (73)

(...) bez čega mi ne možemo. (74)

(...) zlato moje, bez blagoslova (...) (75)

Što bih bila ja jadna bez vas? (82)

Sada je i sam gol, ali bez snage, bez vesala, bez ritma hitnje, bez cilja. (87)

(...) u kome ništa ne vidiš osim sebe... (38)

2. 12. Socijativ

Socijativom se „označuje da se kakav predmet nalazi, kreće ili što čini u društvu/zajedništvu s kakvim drugim predmetom ili predmetima. Takvo je značenje primarno instrumentalnom prijedlogu *s(a)*. Drukčija vrsta zajedništva označava se lokativnim prijedlogom *pri*.“ (Pranjković, 2001: 26). Kako se navodi, tada je riječ o zajedništvu ili udruženju dvaju predmeta od kojih prvi posjeduje drugi. Prvi označuje osobu ili skupinu osoba. Ovo je značenje između socijativnog i posesivnog, a konstrukcije u kojima se susreće, vrlo su često frazeologizirane (usp. Pranjković, 2001: 26).

Kako navode Kapetanović i Štrkalj Despot u svom članku, „pravi socijativni instrumental označava ravnopravnog partnera koji vrši radnju isto i istodobno sa subjektom“ (Kapetanović i Štrkalj Despot, 2010: 111). Dalje navode da, iako takav instrumental u rečenici nije subjekt, on ima logičko značenje subjekta jer sa subjektom ravnopravno sudjeluje u radnji. Posebnim tipom socijativnoga partnera autori opisuju one slučajeve kada je subjekt partner samome sebi te se izražava instrumentalom povratne zamjenice – *sebe* (I: *sa sobom*) (usp. Kapetanović i Štrkalj Despot, 2010: 112). Kada se instrumentalom ne označava ravnopravni partner, tada je riječ o „pseudosocijativu“ jer je socijativno značenje udruženo sa značenjem sredstva te je uvijek riječ, prema autorima, o odnosu podređenosti (usp. Kapetanović i Štrkalj Despot, 2010: 112).

U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* autori navode da „ima glagola koji svojim leksičkosemantičkim osobinama pretpostavljaju uzajamnost i zahtijevaju dva sudionika u ostvarivanju glagolske radnje“ (Barić i sur., 1999: 252). Budući da se u suvremenom jeziku socijativ proširuje i na druga značenja, osim pravog socijativa, „imamo *s(a)* konstrukciju tada kad se subjekt nađe u kontaktu s predmetom, pri čemu se navodi da u glagola koji po svojoj naravi nisu socijativni, odnos društva uspostavlja se na vremenskom ili psihološkom planu (...) i na crti prostornog dodira.“ (Barić i sur., 1999: 253). Također, nepravi se socijativ javlja i kada je „imenica u instrumentalu [povezana] nekim okolnosnim elementima s imenicom u nominativu. (...) Imenicom u instrumentalu izriče se i karakteristična osobina imenice u nominativu. Taj instrumental može obilježiti osobu s pomoću njezina dijela“ (Barić i sur., 1999: 253). Osim

navedenih podvrsta socijativa, autori ističu da socijativ sve više prodire „na račun besprijedložnog instrumentala“, i to u „uzročno i načinsko područje“ (Barić i sur., 1999: 253). Kako je to naveo i Pranjković u *Drugoj hrvatskoj skladnji*, tako i ovdje autori navode da se prijedlog s(a) „obvezatno upotrebljava kad stoji uz brojevne i druge izraze bez sklonidbe“ (Barić i sur., 1999: 253), no takve primjere, prema Pranjkovićevoj *Drugoj hrvatskoj skladnji*, ne smatramo socijativnim značenjima, već instrumentalom (u užem smislu). Kao što se iz ovoga daje iščitati, granice među značenjima nekada je vrlo teško odrediti jer je riječ o istim padežima koji se ponekad pojavljuju i s istim prijedlozima, no značenje im je negdje na granici zbog podrijetla ili uporabe u suvremenom jeziku. Budući da je polazište ovoga rada Pranjkovićeva metodologija i podjela potpadeža, tako će se promatrati i razlika između socijativa i instrumentala (u užem smislu).

Težak i Babić navode da je priložna oznaka društva označava s kim u društvu subjekt vrši glagolsku radnju i odgovara na pitanja s kim? i s čim?, oni ne navode ništa osobito o društvu, je li društvo samo živo ili neživo, je li ono ravnopravno ili nije (usp. Težak i Babić, 2003: 238).

U građi se socijativ pojavljuje u instrumentalu s prijedlogom *s(a)*; katkada je riječ o pravom socijativu, čiji su akteri ravnopravni u radnji, no katkada je riječ o pseudosocijativu, što se vidi u sljedećim primjerima:

Tihog ljeta s cvrčcima na grani, s oblacima i pticama u zraku, s nehajnim zapljuscima mora među grebenima, s kliktajima galebova iz pučine. (7)

I ostao si strašno, bespomoćno sam s tom glavom punom tamne boli, s uhom razdešenim, s okom umornim od nesna. (7)

Filistar se nikada neće pomiriti s obješenjačkim crnim humorom jednoga kandidata (...)
(13)

(...) žure se s torbama i vrećicama s hranom (...) (14)

I neka dragi Bog poživi našeg presvijetlog biskupa sa svima nama skupa!« (16)

(...) borbe s Napoleonovom mornaricom (...) (20)

Dakle, došao prošlog ljeta, dakle, prije godinu dana „Cowentry“, razarač, s vijencem. (21)

Zašto si se s njim ovako nemilo našalio? (22)

(...) trčkarao uokolo s onim golemim crnim suknom (...) (22)

(...) sjesti za isti stol sa samim presvijetlim biskupom. (22)

(...) kako će on jesti s biskupom za istim stolom. (22)

(...) fratrić hrli natrag s Toninkom (...) (23)

(...) izjednači svoj sitni bojažljivi koračić s njezinim orijaškim stupanjem (...) (23)

Sam biskup s pratnjom zastao na pragu (...) (25)

(...) doveden u nečasnu vezu s onim ženskim stvorenjem! (27)

(...) zatvoren sa svojim mislima, sa svojim željama (...) (29)

Ajd sa mnom na stanicu! (31)

(...) s tanjurima i ubrusima u rukama (...) (32)

(...) pojavi se baldahin s biskupom. (34)

(...) visiš i ti s njima. (40)

I odjednom ti bi neugodno sa samim sobom kao s mrtvacem koji se vratio (...) (41)

Kako je strašno biti sam sa sobom (...) (41)

(...) da se ne bi sreo s tim dubokim, ludim očima. (43)

(...) da bi se s njim našalili (...) (45)

(...) evo Toninke sa strašnim zubima-deračima (...) (45)

Zatim igraš karata s liječnikom (...) (46)

(...) četiri strane svijeta sa svim svojim zanimljivostima. (49)

Stajala je nasred kuhinje sa svojim omašnim bokovima (...) (49)

(...) zagrižljiva samoća sa svojim opasnim dražima. (49)

Sama nije znala šta da radi „Javna dobrotvornost“ s tim starim čudovištima? (57)

(...) posvađani s cijelim svijetom. (57)

(...) leće s kostima (...) (61)

(...) kao da prilazi dječjoj igri, s darovima (...) (63)

Ona je s tremom dolazila ovamo (...) (63)

(...) izjednačio s ovim zagrižljivim i svadljivim starcima. (64)

(...) kako su se Mare i Jele s momcima splele (...) (65)

(...) a teta sa štapom doleti pa hop! (65)

A sprovod (...) bio je ogroman i svečan, s mnoštvom vijenaca (...) (66)

S tim ste me riječima i ostavili (...) (68)

(...) što ćeš mi ti s tim starim ključevima (...) (68)

(...) a ipak ste se sa mnom zaručili. (68)

(...) da se vrati s cipelicom (...) (69)

(...) niste više htjeli progovoriti sa mnom. (69)

(...) razgovara sa svetim Petrom. (70)

Smiješila mu se Ana (...) sa svom svojom bjelinom, svom svojom tugom i razočaranjem, s tim umornim, malaksalim rukopisom i s ovim n (...) (71)

To je bio vaš oproštaj sa mnom. (72)

Na prozoru ste čekali s geometrom da doleti roda! (73)

(...) već sam sve uredila s dum Vinkom. (74)

(...) nije surađivao s okupatorom. (74)

(...) pravi živi smijeh, sa svom silom ubitačne pakosti (...) (74)

(...) djeca [su se] igrala s kutijama (...) (77)

(...) kao da se neki šašavi vjetar s njima poigrava, nalazi se i njena prpošna i kapriciozna glava s nekim mislima... S kakvim mislima? (77)

A on sprema svoju urotu (...) s tim paklenim strojem (...) (77)

(...) s tom atentatorskom, ubojnom bombom (...) (78)

(...) komplot s krštenjem (...) (78)

(...) kojom će se brod poljubiti s obalom. (79)

Još ako me dočekuje s njim! (79)

Gledao ju je dugo tako, s košarom u rukama, i ništa nije shvaćao. (80)

Ma kako ću s tim groždem (...) (82)

(...) pomiješan s konvencionalnom ljubaznošću (...) (82)

Geometar ih je čekao (...) s rukama u džepovima, kao kauboj. (84)

(...) što se vratio iz „šume“ s ogrubjelim pojmovima (...) (85)

(...) kad se s Anom vrati kući (...) (85)

O da mu se sada zatvoriti sa svojim starim poliglotima (...) (86)

„Nije surađivao s okupatorom“ ... (86)

(...) dugo s njim razgovara. (88)

(...) *na Aninom prozoru sa starim papagajem (...)* (88)

Ona mi se ruga s tim pozlaćenim ključem (...) I s tim godinama i imenima... (89)

(...) *pa stoji samodopadno sam sa svojim mirisom usred smrada.* (90)

Ona bi radije ostala tu u sobi i s njim se pogodila (...) (92)

Ali s njim ne može zaključiti nikakav posao (...) (92)

(...) *zablenut, s crvenom vrpcom oko vrata (...)* (93)

Dobro sam se s vama našalio? (94)

2. 13. Instrumental (u užem smislu)

I. Pranjković (2001: 26) ističe da se ovim potpadežom označuje da neki „predmet služi kao sredstvo za obavljanje neke radnje“. U *Drugoј hrvatskoј skladnji* navodi se da se najčešće izražava besprijedložno te prijedlogom *s(a)* uz nepromjenjive sastavnice. Instrumentalno značenje izriče se i genitivnim prijedlozima *iz* i *preko*. Dalje navodi da se „posebna vrsta instrumentalnosti pokazuje poprijedloženim izrazima *pomoću* ili *uz pomoć*“ (Pranjković, 2001: 26), a instrumentalnost se izriče i akuzativnim prijedlogom *kroz*. Kada se pak instrumentalnost izriče akuzativnim prijedlogom *uz*, tada imenica u akuzativu označuje neko glazbalo, smatra Pranjković. Osim čiste instrumentalnosti, ona može biti i „s nijansama načinskoga značenja“ i tada se izriče lokativnim prijedlozima *na*, *u*, *o*, *po* (usp. Pranjković, 2001: 26).

Upotreba prijedloga *s* uz pravi instrumental iznimno je rijetka u analiziranim novelama, a potvrđuje ju sljedeći primjer:

(...) *vaš ključ (...) s kojim sam htio otključati i zaviriti u vašu okrutnu, vašu strašnu dušu.*
(70)

U građi se nalazi i izraz *preko* + *G*:

Možda preko nje drug geometar nudi mir (...) (72)

Instrumental s prijedlogom *kroz* također je rijedak, pojavljuje se tek u jednom primjeru:

Onomatopejski istjeruje zrak kroz stisnute usne (...) (30)

Instrumentalnost s nijansama načinskoga pojavljuje se samo u jednom primjeru:

(...) i pošalji po Luciji (...) (88)

2. 14. Kvalitativ

Iako se kvalitativno značenje najčešće izriče pridjevom ili genitivom bez prijedloga, katkada se izriče i prijedložnim izrazima. Zastarjela je konstrukcija s prijedlogom *od* u onim konstrukcijama u kojima se isto značenje može izraziti i bez prijedloga. U suvremenom hrvatskom jeziku, socijativno-kvalitativno značenje izražava se prijedlogom *s(a) + I* (usp. Pranjković, 2001: 27). Kapetanović (2010: 113) navodi da se kvalitativni instrumental s prijedlogom *s* pojavljuje kada se subjekt ili objekt kvalitativno određuju ili pobliže opisuju. U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* pronalazimo da se kvalitativ može izraziti genitivom ili prijedložnim instrumentalom te da su oni često konkurentni, no „instrumental se može upotrebljavati u svim slučajevima, bez obzira na značenjski tip podređene imenice, a genitiv samo onda kad ona označuje dio živoga bića i samo onda kad uza nj stoji koji obvezatan determinativ s atributnom funkcijom“ (Barić i sur., 1999: 253). Negativni ili ekskluzivni kvalitativ, dalje navodi Pranjković, izražava se prijedlogom *bez + G*. Osim navedenih podvrsta kvalitativa, pojavljuje se i gradivni ili materijalni kvalitativ, koji se izražava prijedlogom *od + G* (usp. Pranjković, 2001: 27).

Socijativno-kvalitativna značenja pojavljuju se u sljedećim primjerima:

(...) u strašnom reljefu kože s brdima i dolinama (...) (10)

(...) starica u crnini s brojanicama (...) (14)

(...) žure se s torbama i vrećicama s hranom (...) (14)

(...) konja s lančićem oko vrata i okrunjenog lava sa zavnutim repićem (...) (20)

(...) i po svoj prilici mislio na onu sjajnu trpezu s mnogo tanjura, čaša, čašica (...) (21)

(...) balkon s cvijećem. (21)

(...) sada traži tu nepostojeću građansku školu s balkonom i zelenim prozorima (...) (22)

A ona opet tamo s balkonom nema zelenih prozora! (23)

(...) pritisnutog komarca s raširenim nogama (...) (28)

(...) neprozirnu tamu s bijelim zvijezdama u daljini (...) (30)

(...) gladna čovjeka s punim ustima (...) (32)

(...) u velikoj zlatnoj monstranci s nakostrušenim zlatnim perajama sjalo (...) (34)

(...) dvije crne opatice s bijelim ovalnim okvirima oko lica. (38)

(...) dvije bijele voštane maske sa spuštenim vjeđama. (38)

Hlače su prebačene neuredno preko naslona s raskrčenim nogavicama u trku (...) (41)

(...) magistar-apotekar s umjetnim žutim zubima (...) (46)

(...) masne govedine s kostima (...) (48)

(...) „amerikan šu“ s potplatima od gume? (62)

A sprovod (...) bio je ogroman i svečan, s mnoštvom vijenaca (...) (66)

(...) kasetu s fotografskom pločom (...) (72)

(...) paket s crvenom vrpcom (...) (79)

(...) digne košaru s groždem (...) (79)

(...) veliki panama-sombrero s razvijorenom vrpcom (...) (79)

(...) žutog grožđa s nabreklih bobicama (...) (79)

Bila je u bijeloj ljetnoj haljini bez rukava i s nekim izrezom na grudima (...) (79)

(...) pomno odabrana grožđa s jedrim, nabubrelim bobama (...) (81)

(...) u tihom predgrađu s vilama (...) (83)

Ona s terasom? (83)

(...) čovjek s naočalima (...) (83)

(...) u mrežastoj košulji s kratkim rukavima (...) (84)

Njegovo dugoljasto lice (...) s razumno raspoređenim crtama (...) (84)

(...) sasvim obična sprava s jezikom (...) (86)

Ključ je sada bio pozlaćen (...) s ugraviranim brojkama i slovima. (87)

(...) ludi čovjek s ručnikom na prozoru, svako jutro. (88)

Negativni ili ekskluzivni kvalitativ:

(...) kržljavog zimskog cvijeća bez mirisa. (66)

Bila je u bijeloj ljetnoj haljini bez rukava i s nekim izrezom na grudima (...) (79)

Njegovo dugoljasto lice (sada bez naočala) (...) (84)

Gradivni kvalitativ:

Od niti naprave kravatu (...) (15)

Jer ti šeširi su od pluta (...) (21)

(...) u sosu od laudamusa (...) (21)

(...) dvije bijele zvjezdice od volovske kosti (...) (30)

(...) „amerikan šu“ s potplatima od gume? (62)

(...) s mnoštvom vijenaca od palminih grana (...) (66)

Bijela gospa od snijega, od šećera, od oblaka (...) (72)

2. 15. Kondicional

Za kondicionalnost ili uvjetnost Pranjković ističe da se izražava pogodbenim rečenicama, koje se dijele na stvarne, potencijalne i nestvarne. Shodno tomu, kondicionalnost se najčešće

označuje preko prostornoga značenja prijedlozima (*po*)*kraj*, *pored*, *kod*, *pri*, *uz*, *u*. Pogodnost se osobito naglašava poprijedloženim izrazom *u slučaju* + *G*. Kada pogodba ima negativni predznak, tada se izražava genitivnim prijedlogom *bez*. (usp. Pranjković, 2001: 27-28) Babić i Težak navode da je „temelj pogodbe uvjet za ostvarivanje glagolske radnje“ (Babić i Težak, 2003: 240).

Čestotnost kondicionala u analiziranim tekstovima minimalna je:

Nema misli uz bubanj. (14)

2. 16. Eksplikativ

Eksplikativno značenje, prema Pranjkoviću, izražava se konstrukcijom *nominativ* + *od* + *genitiv*. Dalje navodi da se u takvim spojevima preko poredbenog i/ili similitativnog značenja značenje predmeta u genitivu donekle poistovjećuje sa značenjem predmeta koji je označen nominativom. Takvi su spojevi frazeologizirani. (usp. Pranjković, 2001: 28)

Eksplikativ u trima analiziranim novelama nije pronađen.

2. 17. Metronal

„Metronal je 'prijedložni potpadež', kojim se, obično u poredbenim konstrukcijama, označuje kakva mjera“ (Pranjković, 2001:28). Autor navodi da kvalitativne imenice ili brojevi odnosno brojevne konstrukcije dolaze kao oznake mjere te da se metronal najčešće izražava genitivnim prijedlozima *od* i *do* te akuzativnim prijedlogom *za*. Navodi i posebnu vrstu metronala, koji naziva „(mjernim) intenzifikativom“, a kaže da se označuje konstrukcijama s prijedlogom *do*. (usp. Pranjković, 2001: 28)

(...) i dalje neće znati od ovoga stiha. (7)

(...) kao djevojčica od dvanaest godina (...) (54)

A ima sina od dvije godine (...) (75)

(...) otkriva joj dojke gotovo do vrha. (93)

2. 18. Supstitutiv

„Supstitutiv označuje odnos među predmetima u kojem je riječ o zamjeni, o tome da jedan predmet dolazi na mjesto drugoga“ (Pranjkočić, 2001: 28-29). Prijedlog (*u*)mjesto najčešći je u takvim konstrukcijama. Kada je riječ o umjestomjesnosti s nijansom „predstavljajuće umjestomjesnosti“, dolazi u konstrukcijama s prijedlozima *uime* i *za* (Pranjkočić, 2001: 29).

Umjesto kadulja tamjani mirišu. (7)

(...) *umjesto koga ste vi postavljeni za biskupa!* (17)

(...) *a u rukavima kao da su mu dvije viljuške umjesto ruku* (...) (18)

(...) *bacaj prste umjesto karata* (...) (46)

I doista, neće miša, nego mjesto njega piše iznad koljena na bijeloj glatkoj koži Toni. (49)

(...) *a mjesto vas odzdravlja mi vaša stara, luda tetka Roza* (...) (72)

2. 19. Similitativ

Prema Pranjkočićevim navodima, osim što se sličnost može označiti leksički i konstrukcijama s prilogom *kao*, ona se može označiti i prijedlogom *poput* (Pranjkočić, 2001: 29).

U analiziranoj su građi pronađena dva takva primjera:

(...) *ćuška Toninku svojom koštunjavom, suhom, poput vila skeletnom desnicom* (...) (30-31)

S ovim en poput krila u galeba? (70)

2. 20. Presentativ

„Tim se 'prijedložnim potpadežom' označuje da se kakav proces odvija u nazočnosti onoga što je označeno kosim padežom, prije svega instrumentalom s prijedlogom *pred*. Presentativno značenje može se i eksplicirati izrazima *u nazočnosti* ili *u prisutnosti + G*“ (Pranjkočić, 2001: 29), no u građi su pronađeni samo primjeri s prijedlogom *pred*.

(...) *izigrava suštu krepost pred biskupom*. (25)

Šutim, jer priznajem, jer se kajem... jer vi imate pravo što me ovako... pred svima... i tako da čuje i sam Presvijetli... I udarite (...) (26)

(...) *pred samim presvijetlim biskupom doveden u nečasnu vezu s onim ženskim stvorenjem!* (27)

Vidi: autoritet mu pada pred publikom (...) (31)

(...) *pobožno prevrću očima pred ovim usidjelicama* (...) (32)

Strah te je pa se prenavljaš pred samim sobom: ah, što? (44)

(...) *stojiš pred njim kao pred sucem koji te osuđuje na smrt: da budeš živ zakopan!* (46)

(...) *od respekta pred nadmoćnim gospodstvom općine* (...) (51)

(...) *da će se pred njom, čak i zbog nje, samo zbog nje, odigrati nešto neobično i potresno*
(...) (52)

(...) *uskoprcali i crvenjeli pred suknjama djevojaka.* (53)

(...) *što razbludno miču svojim oblinama pred očima mladića* (...) (53)

Udovica je tek sada pocrvenjela, osjetivši se sama pred svim tim nasmijanim svijetom.
(55)

Lintro je u ubožnici, a djelo milosrđa pred licem Božjim. (60)

Zato đipne na noge pred gospojom Olivom (...) (64)

A onda ste se odjednom istopili, gospo, pred mojim očima. (72)

(...) *misli su se skupile, zavlačile se jedna u drugu, krile se pred Anom*. (78)

(...) *htio je pred njom i pred svima ovima odigrati čovjeka koji se prilagodio vremenu, koji se spustio, izjednačio.* (80)

(...) *da se pokloni pred ovim bolnim bdjenjem i da se nečujno (...) povuče pred ovom otvorenom ranom (...) (91)*

(...) *budeći se teško pred tim prizorom na podu. (93)*

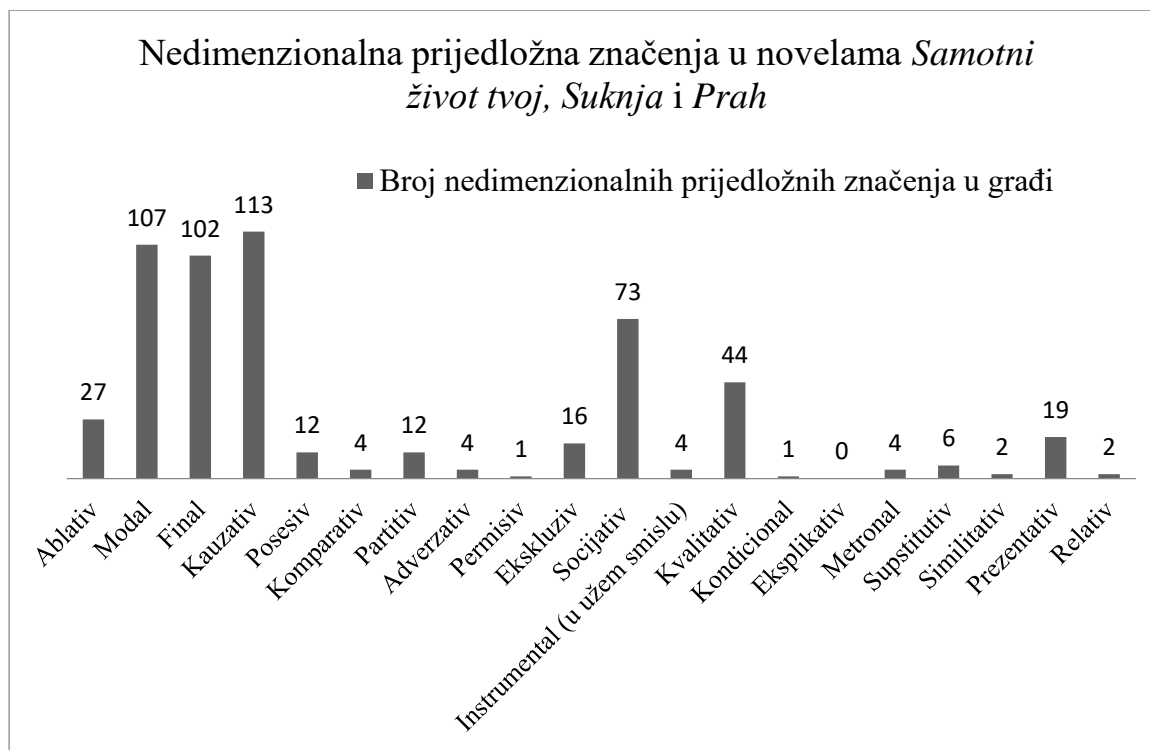
3. Zaključak

Pravopisi, gramatike i jezični savjetnici najčešće se uopće ne bave leksičkosemantičkom podjelom prijedloga na dimenzionalne i nedimenzionalne. Od svih analiziranih priručnika, tek se u jednom takva podjela usputno spominje i samo u jednoj gramatici nešto pobliže. Većina analizirane normativne literature prijedloge promatra kao riječi koje nemaju vlastito značenje, već ga dobivaju uz druge riječi, pritom navodeći samo imenske riječi i potpuno isključujući njihovo prilaganje priložima ili drugim neimenskim riječima. Kako se iz analizirane građe vidi, područje o prijedlozima još je nedovoljno istraženo.

Kada se govori o nedimenzionalnim značenjima, analiza je Marinkovićevih novela *Samotni život tvoj*, *Suknja* i *Prah*, potvrdila uvodnu pretpostavku da je kauzativnih (uzročnih) značenja najviše (113) (usp. Slika 1). Zatim prema brojnosti slijede modalno (načinsko) (107) i finalno (ciljno) značenja (102). U analiziranoj građi nema potvrđenih primjera eksplikativa, što ne čudi s obzirom na to da se i u literaturi navodi da su takvi primjeri najčešće frazeologizirani. Najmanje je, zatim, uočenih kondicionalnih i permisivnih značenja (1) te similitativnih i relativnih (2). Analizom novela uočeno je i da je autor često ponavljao ista značenja nekoliko puta zaredom u istom tekstu te svaka novela ima specifičnu pojavnost određenih značenja, ovisno o tematici. Riječ je o stilski namjerno ponovljenim izrazima kako bi se stvorila atmosfera i svojevrsan ritam unutar teksta.

Prema svemu navedenom može se zaključiti da su analizirane novele potvrdile čestotnost nedimenzionalnih značenja koja je pretpostavljena na početku ovoga rada i da se češće u jeziku pojavljuju ona značenja koja su najuže povezana s dimenzionalnima, koja su iz njih izravno proizašla i u kojima se jasno uočava njihovo podrijetlo. Rubna su ona značenja koja ne nose temeljna značenja ili ona koja se u jeziku mogu izreći i leksički. Budući da svaki jezik teži ekonomičnosti, ono što se njime izriče mora biti kratko i obavijesno. Upravo zato, tamo gdje se nešto može izreći leksički, neće se koristiti prijedložni izrazi. Najbolji je primjer za to posesiv koji će se češće izricati pridjevima ili besprijedložnim genitivom (npr. *cvijeće moje majke*) nego prijedložnim izrazom.

4. Prilog

Slika 1: Prikaz čestotnosti nedimenzionalnih prijedložnih značenja u analiziranoj građi

5. Literatura i izvori

5. 1. Literatura

1. Babić, Stjepan i dr. 1991. *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, HAZU, Globus, Nakladni zavod. Zagreb.
2. Barić, Eugenija i dr. 2005. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb.
3. Barić, Eugenija i dr. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. IHJJ, Pergamena, Školske novine. Zagreb.
4. Frančić, Anđela, Hudaček, Lana i Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
5. Heraković, Sanja. 2014. *Mogućnosti izricanja uzroka, namjere i namjene u: Od norme do stila*. Ur. Rišner, Vlasta. FFOS. Osijek. 35-55.
6. Jakobson, Roman. 2008. *Doprinos općoj teoriji padeža u: O jeziku*. Disput. Zagreb.
7. Kapetanović, Amir, Štrkalj Despot, Kristina. 2010. *Instrumental u hrvatskim stihovima srednjega vijeka u: Sintaksa padeža. Drugi hrvatski sintaktički dani*. Ur. Birtić, Matea i Brozović Rončević, Dunja. IHJJ, FFOS. Zagreb. 101-127.
8. Katičić, Radoslav. 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. HAZU i Nakladni zavod Globus. Zagreb.
9. Kovačević, Barbara, Matas Ivanković, Ivana. 2007. *Parni prijedlozi u: Rasprave instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 33*. IHJJ. Zagreb. 245-261. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/22041> (posljednji pristup: 10.06.2022.)
10. Mlikota, Jadranka. 2009. *O izricanju namjere u: Jezik*. Hrvatsko filološko društvo. Zagreb. 1-12. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/92100> (posljednji pristup: 10.06.2022.)
11. Mlikota, Jadranka. 2009. *Sintaktičke mogućnosti izricanja namjere u suvremenom hrvatskom jeziku* (disertacija). Zagreb.
12. Palić, Ismail. 2008. *Izražavanje načina (kvalitete) u: Način u jeziku / Književnost i kultura pedesetih*. Ur. Bagić, Krešimir. Zagreb. 15-26.
13. Pranjković, Ivo. 2001. *Druga hrvatska skladnja*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
14. Pranjković, Ivo. 2007. *Načini izražavanja načina u: Sintaktičke kategorije*. Ur. Kuna, Branko. Osijek. 189-198.

15. Pranjković, Ivo. 2008. *Načinska i poredbena značenja u: Način u jeziku / Književnost i kultura pedesetih*. Ur. Bagić, Krešimir. Zagreb. 27-35.
16. Pranjković, Ivo. 1999. *Opis prijedloga u jednojezičnim rječnicima u: Fluminensia*, god. 11, br. 1-2. Rijeka. 165-171.
17. Raguž, Dragutin. *Praktična hrvatska gramatika*, 1997. Medicinska naklada. Zagreb.
18. Silić, Josip, Pranjković, Ivo. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Školska knjiga. Zagreb.
19. Silić, Josip. 2008. *Sredstva izražavanja načina u: Način u jeziku / Književnost i kultura pedesetih*. Ur. Bagić, Krešimir. Zagreb. 11-14.
20. Švačko, Vanja. 1993. *Funkcija i status prijedložnih izraza u: Rasprave ZHJ*, sv. 19. 353-361. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/69333> (posljednji pristup: 10.06.2022.)
21. Švačko, Vanja. 1994. *Prijedložni izrazi kao gramatička i leksikografska jedinica u: Filologija 22-23*. Zagreb. 307-311. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/157777> (posljedni pristup: 10.06.2022.)
22. Težak, Stjepko, Babić, Stjepan. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika. Priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Školska knjiga. Zagreb.

5. 2. Izvori

1. Marinković, Ranko. 2009. *Samotni život tvoj u: Ruke i druge novele*. Školska knjiga. Zagreb.
2. Marinković, Ranko. 2009. *Suknja u: Ruke i druge novele*. Školska knjiga. Zagreb.
3. Marinković, Ranko. 2009. *Prah u: Ruke i druge novele*. Školska knjiga. Zagreb.